

POSUDEK OPONENTA NA HABILITAČNÍ PRÁCI

Autorka práce: JUDr. Radka MacGregor Pelikánová, Ph.D., LL.M., MBA.

Název práce: Sustainability in Europe - Roots and Evolution of the Current Legal Regime

Autor posudku: doc. JUDr. Václav Šmejkal, Ph.D.

1. Novost a aktuálnost tématu práce

Hodnocená práce se zabývá konceptem udržitelnosti v Evropě, a to v jeho historickém, filozofickém, lingvistickém, ekonomickém a právním vývoji, s důrazem na současný evropský regulační rámec. Její téma je tedy nepochybně aktuální, i když není samo o sobě nové nebo stojící stranou pozornosti odborníků. Novost či originalita přístupu autorky spočívá především v rozmáchlém historickém a oborovém záběru s jakým téma pojala a tím pádem i v množství pohledů, které na něj čtenáři nabídla. Její práce přináší zcela původní, syntetické propojení práva, historie, lingvistiky, ekonomie a filozofie v jednom konzistentním rámci, který ústí do širokého a přesvědčivého odůvodnění evropského normativního pojetí udržitelnosti v současné EU.

2. Náročnost tématu práce

Téma udržitelnost je velmi frekventované, proto z hlediska dostupnosti využitelných zdrojů, zejména těch věnujících se aktuálnímu stavu, trpí spíše jejich nadbytkem. O to více je téma náročné na vhodné a zajímavé uchopení, aby výsledek autorského úsilí nebyl jen dalším příspěvkem do komentářů a polemik, ale přinesl nové poznání, novou hodnotu. Téma tudíž není náročné na vstupní data, informace a jejich dostupné prameny, ale na metodu, kterou autorka zvolila pro jeho zpracování. V tomto ohledu je třeba uznat, že zvolila cestu vysoce náročnou, protože se rozhodla téma pojednat multi-disciplinárně (jak již bylo uvedeno výše - od lingvistiky přes filosofii až po právo) a „napříč časem a kontinenty“. V jistém smyslu se pustila do práce hodné původních encyklopedistů a na poli společenských věd se rozhodla sepsat pojednání, které pojímá pojem udržitelnosti všestranně vyčerpávajícím způsobem.

3. Téma práce z hlediska oboru habilitace

Posuzovaná práce je, jak již bylo naznačeno, do značné míry multi-disciplinární, a tedy překračující mantinely oboru evropského práva, což může působit problémy jejího jednoznačného tematického zařazení. Současně platí, že těžiště práce spočívá v průzkumu evropského konceptu udržitelnosti a v rámci tohoto průzkumu autorka pracuje s primárním i sekundárním právem EU, jakož i s politikami EU. Práce jako celek

poskytuje hluboké hodnotové, normativní a historické ospravedlnění toho, proč se právo EU rozšiřuje do oblasti udržitelnosti, z ní plynoucí odpovědnosti podniků a hodnotového řízení společnosti. Ačkoliv tedy nejde o typickou právní analýzu nějakého právního jevu nebo jeho regulace, lze práci zařadit do široce chápaného oboru evropského práva a spatřovat její přínos pro obor v tom, že vykládá současnou regulatorní dynamiku Unie v otázkách udržitelnosti jako kontinuální součást evropské právní a civilizační tradice.

4. Struktura a formální náležitosti práce

Práce má promyšlenou i když pro čtenáře poměrně komplikovanou strukturu odpovídající jednak úsilí autorky o výše zmíněné všestranné a vyčerpávající podání tématu a na druhé straně formátu, jaký vyžadují nakladatelství západního světa od odborných monografií. To znamená, že až celé první tři kapitoly textu je možné počítat k Úvodu, ve kterém autorka vyjasňuje záměr, způsob a strukturu zpracování svého tématu, svou metodologii, nezbytné definice a pojmový aparát. Až po té následuje vlastní výklad problematiky, i když v intencích toho, co bylo naznačeno v rozsáhlém Úvodu a v rámci, který byl tímto Úvodem stanoven. V dalších kapitolách se věnuje od historických základů až do současnosti postupně pojetí, významu a posléze i právního zachycení, jak pojmu udržitelnosti, tak udržitelného rozvoje, dále společenské odpovědnosti podniku a nakonec i přístupu investorů k vyžadování udržitelnosti. V každé z kapitol usiluje o úplnost vysvětlení celého kontextu – zřejmě ve snaze nabídnout každou kapitolu jako součást celku i jako samostatné a úplné pojednání. Proto se v každé kapitole znovu vrací k historickým kořenům a provádí čtenáře celou cestou až do současnosti, někdy i za cenu opakování stejných mezníků, jmen, událostí dokumentů. Takto vystavěná struktura je velmi náročná. V první řadě především na autorskou disciplínu a důslednost, a je třeba ocenit, že výsledná struktura textu je z odborného pohledu logická, chronologicky i tematicky konzistentní. Náročná je ovšem i pro čtenáře, kterému souvislou četbu rozhodně neusnadňuje.

Z hlediska formálního zpracování je práce napsána velmi kvalitní, odbornou, ale současně srozumitelnou angličtinou, má bohatý a kvalitní pramennou základnu a poznámkový aparát. Celkově je vyvedena na úrovni odpovídající monografii připravené pro prestižní nakladatelství.

5. Vyjádření k přednostem práce

Hodnocená práce jednoznačně a bez nejmenších pochyb dokládá, že autorka vládne znalostmi i schopnostmi, disciplínou i důsledností, nutnými pro kvalitní zpracování společensky a právně komplexního tématu, jakým je udržitelnost. Jak oponent nemusím váhat, zda má hodnocená práce habilitační úroveň.

Výše již byly vzpomenuty četné klady práce: široké, multi-disciplinární uchopení tématu, promyšlená metodologie a s ní korespondující struktura práce, bohatá pramenná základna, kvalitní odborný jazyk... K tomu je možná dodat vyváženou, systematickou

argumentaci, prostou zkratkovitých či aktivistických soudů (k nimž téma udržitelnosti samovolně svádí).

Výsledkem je dílo, které přesvědčivě ukazuje, jak se udržitelnost v Evropě vyvinula z etické hodnoty v normativní právní koncept, jak EU postupně dospěla do stádia v němž vytváří právní režim udržitelnosti. V tom tkví silné sdělení textu, že udržitelnost v Evropě není nějakou moderní ideologií, ale stovky let se vyvíjejícím konceptem pevně ukotveným v civilizační tradici odpovědnosti za stále šířeji vnímané prostředí a stále větší síť aktivit a vztahů, či faktorů toto prostředí ovlivňujících. Po přečtení práce čtenář rozhodně nebude pojmát pojem udržitelnosti jako vágní heslo aktivistů, neboť je mu i při minimu pokory jasné, že by musel zpochybnit 2500 let vývoje myšlení a usilování o vhodné nastavení vztahu člověka a jeho prostředí.

Vzhledem k popsaným kvalitám je práce přínosná, a to i z hlediska právního, byť v ní autorka nerozvíjí nějakou novou, resp. vlastní právní doktrínu či interpretační techniku, které by se týkaly udržitelnosti jako zdroje práv a povinností. Její přínos pro právo EU – jak již bylo uvedeno výše - směřuje do právního myšlení, případně do přípravy argumentace pro či proti přijetí určitého právního řešení. Autorka tím, jak přesvědčivě doložila, že současná regulatorní dynamika v oblasti udržitelnosti není módně-nahodilým politickým experimentem, nýbrž vyústěním dlouhodobého evropského chápání odpovědnosti a spravedlnosti, přispěla k teoretické legitimizaci právní úpravy udržitelnosti v EU.

6. Vyjádření k nedostatkům práce

Práce je natolik promyšleně a odpovědně napsaná, že je v jejím textu těžko hledat zjevné nedostatky. Za zmínku v této části posudku tudíž nestojí to či ono tvrzení autorky, ale spíše to, co v práci není, co do ní, nepochybně vědomě, nevložila. Hodnocená práce je totiž silná v tom, jak je syntetická, jak systematizuje a všestranně a důkladně interpretuje. V tom je úplná a důsledná, a pokud od ní čtenář očekává právě toto, rozhodně nebude zklamán. Pokud by však v práci hledal novou, silnou tezi, nebo originální interpretační rámec, zkrátka nejen jak to „bylo a je“, ale jak by to dle autorčina odůvodněného přesvědčení mělo či mohlo být, nedočká se. V tom není práce ani provokativní, ani inovativní, naopak je někdy encyklopedicky deskriptivní, informačně až přesycená, ale nikoli vedoucí k demonstraci něčeho nového. To pak může i právně orientovanému čtenáři ztížit identifikaci jejich konkrétních právních závěrů.

Tato výtku neidentifikuje chybu či opomenutí autorky, neboť šlo zřejmě o její volbu, když chtěla napsat fundovanou odbornou knihu, nikoli posunout debatu vlastní silnou tezí, ani dovést čtenáře k nějakému novému pohledu na právní ukotvení udržitelnosti či mu dokonce nabídnout svůj vlastní koncept. Riskantněji napsané texty bývají inspirativnější, vlivnější, ale metodologicky problematičtější a snáze se vystavující kritice. Autorka se těmito úskalím vyhnula a jako důkazu jejích odborných znalostí a schopností nelze předloženému textu nic vytknout. Některý čtenář jen může zalitovat, že ho svým textem nevezala ještě „o krok dál“, za svůj komplexně shrnující a vědecky nestranný výklad.

7. Celkové hodnocení práce

Předloženou habilitační práci považuji za splňující přísná vědecká kritéria a DOPORUČUJI JI K OBHAJOBĚ před příslušnou komisí.

8. Otázky k obhajobě

- i) Ve své práci opakovaně uvádíte, že udržitelnost se v rámci práva EU postupně proměňuje z politického cíle v normativní právní koncept generující povinnosti. Mohla byste konkrétně vymežit, zda podle Vás udržitelnost v současném právu EU představuje (a) obecný princip práva Unie, (b) programový cíl bez samostatné justiciability, nebo (c) samostatný normativní standard s potenciálem přímých právních účinků – a na jakých ustanoveních primárního či sekundárního práva EU toto své stanovisko zakládáte?
- ii) V knize naznačujete posun od deklaratorní k právně vynutitelné podobě udržitelnosti, zejména v souvislosti se sekundárním právem EU (CSRD, CSDDD). Mohla byste konkretizovat, v jakém typu řízení a vůči jakým subjektům podle Vás může být udržitelnost již dnes uplatněna jako právně relevantní argument (např. přezkum legality aktu EU, *infringement* řízení, civilní odpovědnost podniků), a jakou roli v tomto ohledu hraje judikatura Soudního dvora EU?

V Praze, dne 19. 2. 2026

oponent